

2146600

KWARTAALBERICHT 2 • KWARTAAL 1991

INHOUD

- **POLITIEK-ACTIVISTEN CONTRA BVD EN PID'S**
- **MINDERHEDEN IN DE SOVJET-UNIE**
- **DE WANHOOPSKOERS VAN DE ETA**

POLITIEK-ACTIVISTEN CONTRA BVD EN PID's

Medio november 1990 verscheen in Nijmegen "De tragedie van een geheime dienst; een onderzoek naar de BVD in Nijmegen".

In vijf hoofdstukken geven de anonieme auteurs achtereenvolgens algemene informatie over de BVD en andere inlichtingendiensten, gaan zij dieper in op de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI), inclusief de Bijzondere Zaken Centrale (BZC), de geschiedenis van de PID te Nijmegen en geven zij vertrouwelijke bijzonderheden over het wagenpark van de plaatselijke Criminele Inlichtingen Dienst (CID).

In het meest brisante hoofdstuk onthullen zij, mede aan de hand van foto's en "op basis van eigen onderzoek", de namen, adressen, kentekens van privé-auto's en persoonlijke omstandigheden van de PID-medewerkers, terwijl tevens uitvoerig wordt beschreven waar de PID is gevestigd en van welke auto's en modus operandi gebruik wordt gemaakt.

VERWACHTING

De vraag rijst of de BVD en PID's zich voor geruime tijd in de belangstelling van het politiek activisme zullen moeten verheugen.

- Enerzijds luidt het antwoord bevestigend. Het contra de PID-Nijmegen behaalde succes werkt, zoals blijkt, inspirerend. De relatieve openheid waarmee de BVD zich thans presenteert en de tendens naar een minder besloten parlementaire controle over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten maken deze, in de beleving van de buitenstaander, toegankelijker, kwetsbaar en minder superieur. Ook de desoriëntatie binnen de Beweging kan een stimulerende factor zijn. De bekende actieterreinen als anti-kernenergie, anti-apartheid en anti-militarisme, bieden, om uiteenlopende redenen, geen inspiratie meer; zelfs de Golfoorlog leidde niet tot een werkelijke opleving in de actiebereidheid.
- Anderzijds zou de vraag ook ontkennend kunnen worden beantwoord. De grotere openheid van en met betrekking tot de BVD kan ook de-escalerend werken. Bovendien mag betwijfeld worden of veel activisten bereid en in staat zijn om zo systematisch, geduldig en volhardend te werk te gaan als in Nijmegen. Een indicatie dat gericht onderzoek naar modus operandi, bronnen en medewerkers van de BVD en PID's vanuit de Beweging van voorbijgaande aard kan zijn, vormt een artikel van Jansen en Janssen in het 0-nummer van het maandblad "Konfrontatie", dat medio maart verscheen. Deze uitgave wil, blijkens de inhoud, versplinterd radicaal-links een forum op niveau bieden voor o.m. achtergrondartikelen en discussiestukken over anti-imperialistische thema's,

"confronterend en niet-vooringenomen".

In het artikel betoogt Jansen en Janssen: "om in Nederland te komen tot een fundamentele discussie over het bestaansrecht van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zal meer nodig zijn dan het op gezette tijden ontmaskeren van een infiltrant".

Na te hebben aangegeven dat de Vereniging Voorkom Vernietiging in dit debat een grote rol kan spelen, waarschuwt Jansen en Janssen dat aandacht voor de diensten "voornamelijk voeding geeft aan paranoïde gedachten".

Het thema "BVD en Beweging" is, blijkens de kop van het artikel, voor Jansen en Janssen een "gepasseerd station".

Actiegroepen moeten beseffen dat zij doelwit kunnen zijn van de BVD maar krijgen overigens het advies over te gaan tot de orde van de dag, "actievoeren bijvoorbeeld".

BIJLAGE:

Jansen en Janssen

Archief: Houtkopersburgwal 14, Amsterdam

Postadres: Singel 268, Amsterdam

Telefoon: 020 - 6380555

Spreekuur: na afspraak

Leden:

- a. **Ontstaan:** Het onderzoekscollectief is begin 1984 van start gegaan met het op systematische wijze bestuderen en archiveren van de politie in de breedste zin van het woord.
- b. **Doel:** Het verzamelen van publicaties over politie, inlichtingendiensten, justitie, bewakings- en observatiediensten.
Op deze wijze wil men achterhalen:
 - werkwijze
 - organisatie
 - tactiek
 - namen
 - jurisprudentie
 - alarmapparatuur
 - vervolgingsbeleid
 - affluisterapparatuur
 - wetenschappelijke theorieën over ordehandhaving.
- c. **Werkwijze:** Tot eind 1986 is het collectief niet in de publiciteit getreden; Na 1986 werd d.m.v. publikaties in diverse bewegingsbladen aan het bestaan van het collectief meer bekendheid gegeven. Hierin werden activisten en andere onderzoekscollectieven (b.v. AMOK) uit het hele land opgeroepen het collectief behulpzaam te zijn met het vergaren van informatie (vakliteratuur, processen, namen en interessante artikelen). Deze stroom van informatie resulteerde in een analyse van diverse benaderingen door BVD/PID-ers en hun werkwijze. De benaderingen werden met regelmaat in de alternatieve bladen (BLUFI - DE ZWARTE - NN) gepubliceerd.

De eerste grote publikatie ("139 x 140") van het onderzoekscollectief verscheen in juli 1990. Hierin werd achtergrondinformatie over het gebruik van artikel 140 W.v.S. tegen de 139 WNC-arrestanten gegeven.

In juli 1990 werd tijdens een vergadering in het kraakcomplex "De Papenhulst" in Den Bosch een lezing gegeven door _____ en _____. Zij vertelden waartoe de BVD zoal in staat was (telefoon- en microfoonacties) en riepen toehoorders op foto's van BVD/PID-ers te maken en deze naar het onderzoekscollectief te sturen. Al het materiaal zou gebruikt worden in een brochure over de BVD "de Regenjassendemocratie".

d. Publikaties:

"139 x 140"

Regenjassendemocratie

De tragiek van een geheime dienst

De vluchteling achtervolgd

MINDERHEDEN IN DE SOVJET-UNIE

Inleiding

De aloude nationaliteitenkwesie vormt opnieuw een grote bedreiging voor het voortbestaan van de Sovjet-Unie. De afgelopen jaren hebben onder meer het Baltische streven naar de afscheiding van de Sovjet-Unie en de Interetnische problemen in sommige zuidelijke republieken herhaaldelijk het wereldnieuws gedomineerd. Omdat de situatie instabiel is, mag verondersteld worden dat leden van minderheidsgroepen gebruik zullen maken van de vertrekmogelijkheid die de in mei door de Opperste Sovjet aangenomen emigratiewet biedt. Omdat ook Nederland dan in het vizier komt als toevluchtsoord bestaat er een gereede kans dat ons land te maken krijgt met de gevolgen van het nationaliteitenprobleem. Voor een goed begrip volgt hieronder wat achtergrondinformatie over deze lang lopende problematiek.

Geschiedenis van de nationaliteitenkwesie

Werd het tsaristische Rusland de Kerker van Nationaliteiten genoemd, de Sovjet-Unie onder STALIN kreeg de naam Kerkhof der Nationaliteiten. De Sovjet-Unie van GORBACHOV ten slotte mag zich erop beroemen de Vulkaan der Nationaliteiten te heten.

Direct na de Russische revolutie onderkende de nieuwe socialistische regering het probleem van de vele nationaliteiten. LENIN ging er evenwel vanuit dat het socialisme ertoe zou bijdragen dat het nationaliteitenprobleem uiteindelijk zou verdwijnen. De nieuwe regering maakte veel werk van de alfabetisering en het onderwijs van de vele volken, en ook werd een commissaris aangesteld die zich speciaal met de nationaliteitenkwesie moest bezig houden, STALIN.

STALIN richtte zich in de twintiger jaren met name op onderling respect voor en ontwikkeling van de verschillende nationaliteiten waarbij hij zelfs de Russische elite waarschuwde voor haar kolonialistische trekken. In de dertiger jaren groeide bij hem de Grootrussische gedachte; het werd de periode van deportaties, onderdrukking van nationalistische uitingen en een verdeel- en heerspolitiek tussen de verschillende nationaliteiten. De tweede wereldoorlog had tot gevolg dat Krimtataren, Wolgaduitsers, bewoners van de Baltische Staten en collaborerende Oekraïners in het bijzonder te lijden kregen van de aandacht van STALIN. Aan de dreiging van deportatie voor de joden in de Sovjet-Unie kwam een einde door de dood van STALIN.

De daaropvolgende leiders hoopten dat russificatie en assimilatie van taal en cultuur, waarbij de Russische taal de grootste gemene deler zou zijn, een einde zouden maken aan de problemen tussen de vele volken.

Glasnost/Perestrojka en Nationaliteiten

GORBACHOV onderkent in zijn boek "Perestrojka" nog niet het effect dat zijn grotere openheid op het nationaliteitenprobleem zou hebben. De nieuwe politiek van GORBACHOV omvatte niettemin drie elementen die voor de nationaliteiten van cruciaal belang zouden blijken:

- vermindering van overheidsdwang;
- bevordering van Glasnost en mobilisatie van de bevolking tegen plaatselijke bureaucratieën;
- pragmatische en technocratische benadering van concrete problemen en een onorthodoxe benadering van de marxistisch-leninistische ideologie.

Deze drie punten hadden tot gevolg dat men de eigen mening kon uitdragen, dat men toegang kreeg tot de media, dat demonstraties mogelijk werden, dat meer gegevens bekend werden m.b.t. eigen nationaliteit, cultuur en geschiedenis, dat plaatselijke leiders zich meer door de plaatselijke bevolking lieten beïnvloeden dan door Moskou en de plaatselijke belangen lieten prevaleren. Aanvallen van GORBACHOV op de marxistisch-leninistische leer en de officiële Sovjetgeschiedenis hebben de fundamenten van de socialistische multinationale eenheidsstaat ondermijnd.

Huidige nationaliteitenproblemen in de niet-Russische republieken

Het probleem uit zich op verschillende manieren: tussen niet-Russische nationaliteiten binnen een republiek of tussen twee republieken onderling. Ook komt het voor dat de oorspronkelijke bevolking van een republiek zich richt tegen de plaatselijke Russische minderheid, die vaak een overheersende positie inneemt, en bovendien tegen het centraal gezag in Moskou. Het versterkte besef van nationaliteit heeft ook tot gevolg dat gedeporteerde bevolkingsgroepen naar hun oorspronkelijke territorium terug willen keren, hetgeen problemen veroorzaakt bij volken die hun plaats inmiddels hebben ingenomen (denk hierbij aan de Wolgaduitsers en de Krimtataren). In de staten die zich af willen scheiden van de Sovjet-Unie tekent zich een duidelijke angst af onder de al dan niet Russische minderheidsgroeperingen om te vervallen tot tweederangsburgers en deze groeperingen vormen bv. in de Baltische staten fronten om losmaking van de Sovjet-Unie te voorkomen.

Nationaliteitenprobleem in de Russische republiek

Aangestoken door het soevereiniteitsvirus dreigen ook de vele grotere en met name kleine volkeren in de Russische republiek op te gaan spelen. Voorbeelden zijn de Tataren, Jakoeten en Udmurten. De Russische meerderheid binnen de RSFR kent zelf ook een sterk nationaliteitsgevoel. Een groep die op extremistische wijze uiting geeft aan dit gevoel is Pamjat: deze groep kenmerkt zich door een Grootrussisch chauvinisme en heeft sterk anti-semitische trekken. Hoewel de Russische bevolkingsgroep meestal als een heersersvolk wordt gezien binnen de andere republieken, zijn veel Russen van mening dat zij een groot deel van hun cultuur hebben moeten opofferen ten gunste van de "Sovjet-identiteit". Ook voelen veel Russen zich de economische melkkoe van de andere republieken.

Binnen de niet-Russische republieken wonen 30 miljoen Russen. Mochten de anti-Russische sentimenten binnen deze republieken sterker worden, dan vreest men in de RSFR een grote toeloop van Russische vluchtelingen naar hun oorspronkelijk woongebied. Het is duidelijk dat men ook in de RSFR hier niet op berekend is en zelfs kleine aantallen vluchtelingen worden al vijandig bejegend. Dit heeft alles te maken met de angst voor verdere aantasting van de toch al lage levensstandaard en de slechte woonomstandigheden.

Economisch aspect van het nationaliteitenprobleem

De slechte economische omstandigheden dragen bij tot de geschillen tussen de verschillende bevolkingsgroepen: men voelt zich wederzijds benadeeld en tekortgedaan. Men gaat op zoek naar zondebokken, die al snel binnen een andere

bevolkingsgroep gevonden zullen worden. Aan de andere kant heeft de onrust die voortkomt uit het nationaliteitenprobleem een negatief effect op de economie. De geschillen die uitmonden in demonstraties en vechtpartijen werken destabiliserend: de continuïteit van produktie komt in gevaar en mochten zich al buitenlandse bedrijven in de Sovjet-Unie willen vestigen, dan werkt de onrust zeker niet uitnodigend.

De toekomst?

Het zal duidelijk zijn dat de toenemende vraag om soevereiniteit vanuit de verschillende republieken een tijdbom is onder de centraal geregeerde Sovjet-Unie. Een van de beste oplossingen voor dit probleem lijkt vooralsnog federalisering van het Sovjetbestel, hetgeen een grotere mate van zelfbeschikking biedt aan de verschillende republieken.

Het probleem is echter dat deze federalisering enerzijds niet ver genoeg gaat voor het zestal republieken (de Baltische staten en Moldavië, Armenië en Georgië) dat zich van de Sovjet-Unie wil afsplitsen, maar anderzijds veel te ver gaat voor de conservatieve communisten.

Een andere optie is dat men probeert het nationaliteitenprobleem te negeren in de hoop dat er een status quo zal ontstaan waarmee men zal moeten leren leven. Een derde optie is een ingrijpen van leger en KGB waarbij met harde hand geprobeerd zal worden de orde te herstellen. De verliezen aan mensenlevens en materiaal zullen echter van dien aard zijn dat men geen succes verwacht van deze optie.

Waarvoor men ook kiest: de situatie is dermate instabiel, dat (mogelijk grote) groepen mensen zullen gaan migreren binnen de Sovjet-Unie en wellicht ook naar de omliggende landen. De onlangs aangenomen emigratiewet, die een uittocht van Sovjet-burgers tot gevolg kan hebben, zal op 1 januari 1993 ingaan en daarmee zullen vanaf die datum de gevolgen van de nationaliteitenkwestie in de Sovjet-Unie ook elders in Europa steeds duidelijker zichtbaar worden.

DE WANHOOPSKOERS VAN DE ETA

De Baskische afscheidingsbeweging ETA* doet in Spanje vrijwel dagelijks van zich spreken door moordaanslagen op leden van leger en politie, waarbij vooral de para-militaire Guardia Civil het moet ontgelden. De recente aanslagen in Rome, Milaan en Bologna (alle door de ETA opgeëist) hebben de organisatie ook internationaal weer de nodige publiciteit bezorgd. De vraag rijst dan ook hoe het op dit moment gesteld is met het potentieel van de ETA en of met name voor Nederland gevreesd moet worden voor een herhaling van de gebeurtenissen van 1989 en 1990, toen de ETA de verantwoordelijkheid opeiste voor aanslagen, uitgevoerd in Amsterdam en Den Haag.

Positie van de ETA in Spanje

De ETA is georganiseerd in een aantal onafhankelijk van elkaar opererende, regionale cellen (de zg. commando's), een werkwijze die ook bekend is van de RAF in Duitsland en de Rode Brigades in Italië. Berucht wegens zijn moordaanslagen was het commando Madrid, dat echter onlangs nog in dubieuze faam overtroffen werd door het commando Barcelona toen dat een bomaanslag pleegde op een wooncomplex van de Guardia Civil in Vic waarbij negen doden (waaronder vier kinderen) vielen. Vaak wordt gebruik gemaakt van schuilplaatsen in Frans Baskenland, waar de ETA-leden (de "etarra's") tot voor enkele jaren betrekkelijk vrij konden opereren. Financieel is de ETA goeddeels afhankelijk van heffing van "revolutionaire belasting".

* Euskadi Ta Askatasuna (Baskenland en Vrijheid)

Tijdens het FRANCO-regime, dat elke vorm van links activisme dan wel separatisme met harde hand onderdrukte, konden zowel de gematigde als de radicale afscheidingsbewegingen (waaronder ETA) op massale aanhang rekenen onder de Baskische bevolking. De sympathie voor gewelddadige activiteiten is de laatste jaren echter aanzienlijk verminderd. Hiervoor zijn verscheidene redenen aan te geven. De socialistische regering van premier Felipe GONZALEZ heeft het gebied, net als de overige Spaanse gewesten, een grote mate van zelfbestuur toegekend. De Baskische deelregering is zelfs de enige die kan bogen op een eigen politiekorps, de "Ertzaina", dat opgericht is om de aanwezigheid van de - door veel Basken nog steeds als bezettingsmacht beschouwde - Spaanse politie zoveel mogelijk te beperken. In het Baskisch parlement hebben de gematigde nationalistische partijen een meerderheid. De radicale partij Herri BATASUNA, de politieke vleugel van de ETA, kan rekenen op ongeveer 15 procent van de stemmen; de gekozen leden van deze partij plegen overigens hun zetel in het parlement vacant te laten. Binnen de partij bestaat al geruime tijd een meer gematigde factie die poogt om tot overeenstemming te komen met de centrale regering in Madrid.

Deze heeft een sociaal plan ontworpen dat "herintreding" van ex-etarra's in de maatschappij mogelijk moet maken. Zij blijft echter bij haar eis - zoals ook bij eerdere (geheime) besprekingen het geval was - dat de ETA alle terroristische activiteiten staakt. De tegeneis van de kant der separatisten, nl. dat de regering eerst een aantal ETA-gevangenen vrijlaat, heeft een patstelling doen ontstaan, waarbij leden van Herri BATASUNA nu zelfs hun toevlucht hebben gezocht tot een verzoek aan president MITTERRAND van Frankrijk om te bemiddelen.

Interne problemen

Het toenemend verzet vanuit het Baskisch bedrijfsleven tegen het afdragen van de revolutionaire belasting stelt de organisatie voor grote financiële problemen. De algemene woede bij de Spaanse bevolking over het feit dat zich onder de talloze slachtoffers veel kinderen bevinden, doet aan het aanzien van de ETA steeds meer afbreuk. Zelfs "gewone" gedetineerden hebben nu, verontwaardigd over de slachtoffers die gevallen zijn door bombrieven, die de ETA naar gevangenispleeg te versturen, bedreigd het recht in eigen hand te nemen en af te rekenen met hun ETA-medegevangenen. Voorts zijn door gecoördineerde acties van de Spaanse en Franse politie de afgelopen jaren veel ETA-leden in Frankrijk gearresteerd; ook in Spanje zelf is, met de arrestatie dan wel uitschakeling van een groot aantal commando's, de beweging een zware slag toegebracht. Na de aanhouding van het commando Barcelona, een dag na de aanslag in Vic, bleek met welke logistieke problemen de groep te kampen had: geheel tegen de gangbare modus operandi in was het commando (noodgedwongen) aangevuld met leden van een ander commando. Verder was het juist een blunder van het commando Barcelona die de aanhouding mogelijk had gemaakt. Als vluchtauto was namelijk een auto gebruikt die op naam stond van een der leden van de groep. Het door een ooggetuige genoteerde kenteken stelde de politie in staat de groep snel te traceren.

De macht van ETA-leider) lijkt
vooralsnog onaangetast; vanuit zijn ondergedoken positie (mogelijk in Frankrijk) regeert deze laatste overgebleven vertegenwoordiger van de oude generatie "die-hards" de organisatie door middel van schriftelijke orders nog steeds met vaste hand.

Vooruitzichten

Zolang het beleid binnen de ETA bepaald wordt door een starre leider als _____, samen met een kleine fanatieke kern van getrouwen, zullen aanslagen het kenmerk blijven van een organisatie die zichzelf in feite overleefd heeft en nu aan een wanhoopsoffensief begonnen is. Daarbij gaat de oorspronkelijke doelstelling van de ETA steeds meer verloren; in feite is het motief niet langer de vrijheidsstrijd tegen de "onderdrukkende" bezetter, maar een blinde haat tegen de gevestigde orde. De ETA glijdt hiermee af van gewelddadig separatisme naar (links-)extremistisch terrorisme zoals die in Spanje ook bedreven wordt door de GRAPO en elders in Europa door de RAF (Duitsland) en de 17 November Beweging (Griekenland). De aanslagen in Italië, gepleegd enkele dagen na de arrestatie van het commando Barcelona, hadden ongetwijfeld de bedoeling om met een snel succes de aandacht van deze tegenslag af te leiden. []

Tot slot is nog van belang de algemene dreiging die uitgaat van een campagne die voor 1992 is aangekondigd en waarvan de aanslag in Vic een voorbode was. De ETA heeft gewaarschuwd dat zij de Olympische Spelen die volgend jaar in Barcelona en omliggende plaatsen gehouden worden, alsmede de in 1992 te houden Wereldtentoonstelling in Sevilla, zal aangrijpen voor een terreurcampagne. Hoewel de slagkracht van de organisatie met het oprollen van het commando Barcelona aanzienlijk is verminderd, moet toch met voortzetting van de acties rekening worden gehouden. Personen, instellingen en bedrijven die aan deze evenementen deelnemen, kunnen als gevolg daarvan direct of indirect geconfronteerd worden met (de gevolgen van) ETA-aanslagen.